

Επισκόπηση του Νομικού Πλαισίου για την προστασία των
υδάτων

**Σεμινάριο της ERA στο Δίκαιο Περιβάλλοντος της
Ένωσης- Έμφαση στον ρόλο των Εθνικών
Δικαστών και Εισαγγελέων**

18-19 και 25-26 Φεβρουαρίου 2021

Βίκυ Ι. Καραγεώργου
Επίκουρη Καθηγήτρια
Παντείου Πανεπιστημίου
e-mail: v_karagiorgou@panteion.gr

Εισαγωγικές παρατηρήσεις- Η βασική στόχευση της ενωσιακής νομοθεσίας για τα ύδατα

- Οι βασικοί στόχοι της ενωσιακής νομοθεσίας για την προστασία και την διαχείριση των υδάτων είναι οι ακόλουθοι:
- α) Να προλαμβάνει στο μέτρο του δυνατού και να αμβλύνει τις επιπτώσεις των διαφόρων δραστηριοτήτων στα υδατικά συστήματα (επιφανειακά και υπόγεια) τόσο σε σχέση με την ποιότητα όσο και με την ποσότητά τους
- β) Να προωθήσει την βιώσιμη χρήση των υδάτινων πόρων
- γ) Να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στους υδάτινους πόρους (ανισοκατανομή και μείωση των διαθέσιμων υδάτινων πόρων λόγω των ακραίων καιρικών φαινομένων-μεγάλες περιόδους ξηρασίας-έντονες πλημμύρες)

Η ποιότητα των υδάτων μπορεί να επηρεαστεί τόσο από τις σημειακές όσο και από τις διάχυτες πηγές ρύπανσης.

Σημειακές πηγές ρύπανσης : Η διάθεση των υγρών αποβλήτων από την βιομηχανία.

Διάχυτες πηγές ρύπανσης : Αγροτικός τομέας (νιτρορύπανση)

Το βασικό κανονιστικό πλαίσιο για την διαχείριση των υδάτων-1

- Το βασικό κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία και την διαχείριση των υδάτων αποτελείται από μια σειρά από Οδηγίες, οι οποίες αποσκοπούν στο να ρυθμίσουν τις πολύπλευρες πιέσεις, τις οποίες υφίστανται τα υδατικά συστήματα τόσο από πλευράς **ποιότητας** όσο και από πλευράς **ποσότητας** κυρίως εξαιτίας των ανθρωπογενών παρεμβάσεων και δραστηριοτήτων, αλλά και λόγω της κλιματικής αλλαγής
- Η Οδηγία-Πλαίσιο (2000/60) για τα ύδατα αποτελεί το βασικό κανονιστικό εργαλείο το οποίο έχει θεσπίσει το πλαίσιο για την διαχείριση των υδάτων εντός της ΕΕ με βιώσιμο τρόπο
- Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα ύδατα συμπληρώνεται από: α) την Οδηγία 2006/118 για τα υπόγεια ύδατα, η οποία θέτει ποιοτικές περιβαλλοντικές προδιαγραφές για το εν λόγω είδος υδάτων και θεσπίζει διάφορα μέτρα για πρόληψη ή τον περιορισμό εισδοχής ρυπαντών (χημικών ουσιών) στα υπόγεια ύδατα β) την Οδηγία 2008/105 για τις ουσίες προτεραιότητας στον τομέα πολιτικής των υδάτων, όπως έχει τροποποιηθεί από την Οδηγία 2013/39

Το βασικό κανονιστικό πλαίσιο για την διαχείριση των υδάτων-2

- Άλλες Οδηγίες της ΕΕ οι οποίες ρυθμίζουν ορισμένες πτυχές οι οποίες σχετίζονται με την ποιότητα ή την ποσότητα των υδάτων, είναι οι ακόλουθες:
- α) Η Οδηγία 91/676 για την προστασία των υδάτων από την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης
- β) Η Οδηγία 91/271 για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων
- γ) Η Οδηγία 98/83 για την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης (σε διαδικασία αναθεώρησης)
- δ) Η Οδηγία 2007/60 για την διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας
- ε) Η Οδηγία 2008/56 για ένα πλαίσιο δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον
- στ) Η Οδηγία 2006/7/ΕΚ για την διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης

Άλλα συναφή νομικά εργαλεία της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας

- **Ορισμένες Οδηγίες της ΕΕ είναι επίσης συναφείς στο βαθμό που θεσπίζουν το διαδικαστικό πλαίσιο για την αξιολόγηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων ή προγραμμάτων στο περιβάλλον, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι επιπτώσεις στα υδατικά συστήματα**
- Οι Οδηγίες αυτές είναι οι ακόλουθες :
- α) Η Οδηγία για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Οδηγία 2011/92/ΕΕ, όπως έχει τροποποιηθεί από την Οδηγία 2014/52)
- β) Η Οδηγία για την στρατηγική εκτίμηση επιπτώσεων (Οδηγία 2001/42)
- γ) Οι Οδηγίες για την προστασία της φύσης : αα) Οδηγία 2009/147 για την διατήρηση των άγριων πτηνών ββ) Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας
- δ) Η Οδηγία για τις βιομηχανικές εκπομπές (Οδηγία 2010/75), η οποία προβλέπει ότι οι αρμόδιες αρχές θα θέτουν, στο πλαίσιο των σχετικών αδειών, όρια για τις επιτρεπτές εκπομπές στο νερό, τα οποία θα βασίζονται στις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές
- ε) Η Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη (Οδηγία 2004/35), στο πεδίο εφαρμογής της οποίας εμπίπτουν οι ζημιές στα υδατικά συστήματα

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Ύδατα-Βασικά χαρακτηριστικά

- Αποτελεί το βασικό νομοθετικό εργαλείο της ΕΕ για την διαχείριση των υδάτων, καθώς θέτει το πλαίσιο για την προστασία και την διαχείρισή τους με ένα βιώσιμο τρόπο
- Με την θέσπισή της επιδιώχθηκε η συστηματοποίηση και ο εξορθολογισμός του τότε υφιστάμενου αποσπασματικού πλαισίου για την διαχείριση των υδάτων
- Υιοθετείται η περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού ως η οργανωτική μονάδα για την διαχείριση των υδάτων-**πρόβλεψη συνεργασίας για την διαχείριση των διεθνών λεκανών απορροής ποταμού**
- Θεσπίζονται φιλόδοξοι ποιοτικοί περιβαλλοντικοί στόχοι
- Προβλέπεται η υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης και βασιζόμενης στην οικο-συστημική προσέγγιση διαδικασίας για τον σχεδιασμό και την διαχείριση των υδάτινων πόρων: Το Σχέδιο Διαχείρισης υδάτινων πόρων σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού συνιστά το βασικό εργαλείο για την επίτευξη των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων εντός ορισμένης προθεσμίας
- Προβλέπεται η **συμμετοχή του κοινού** κατά την εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης της λεκάνης απορροής ποταμού
- Αναγνώριση της οικονομικής διάστασης του ύδατος

Η Οδηγία αντικατοπτρίζει την σημαντική «αλλαγή παραδείγματος», η οποία έχει επιτευχθεί στις κανονιστικές ρυθμίσεις για την προστασία και την διαχείριση των υδάτων, καθώς στο άρθρο 1 αναγνωρίζεται η αρχή της βιώσιμης χρήσης των υδάτων ως βασική αρχή που θα πρέπει να διέπει την διαχείρισή τους.

Οι ποιοτικοί περιβαλλοντικοί στόχοι-άρθρο 4 παρ.1 της Οδηγίας-πλαίσιο

- Το άρθρο 4 παρ.1 της Οδηγίας-πλαίσιο εφαρμόζεται τόσο για τα επιφανειακά όσο και τα υπόγεια ύδατα
- Θεσπίζει δύο βασικές υποχρεώσεις :
- α) την υποχρέωση να προληφθεί η υποβάθμιση της κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων
- **(υποχρέωση πρόληψης με σκοπό την αποφυγή υποβάθμισης)**
- β) την υποχρέωση για την προστασία, βελτίωση και την διατήρηση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, με σκοπό να επιτευχθεί ο στόχος της καλής κατάστασης μέχρι το 2015 (ή το 2021 ή το 2027)
- Διαφοροποίηση των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων για τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα

Ο ποιοτικός στόχος της «καλής κατάστασης» για τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα (άρθρο 4 παρ. 1 α και β)

- **A. Ο στόχος της «καλής κατάστασης» για τα επιφανειακά ύδατα (άρθρο 4 παρ.1 α)**
- **Καλή χημική κατάσταση + Καλή οικολογική κατάσταση**
- **Καλή χημική κατάσταση σημαίνει** ότι επιτυγχάνονται όλοι οι ποιοτικοί περιβαλλοντικοί στόχοι για τις χημικές ουσίες, οι οποίοι έχουν θεσπιστεί σε ενωσιακό επίπεδο (Οδηγία 2008/105, όπως έχει τροποποιηθεί από την Οδηγία 2013/39)
- **(Η) Καλή Οικολογική κατάσταση** αντικατοπτρίζει την ποιότητα, την διάρθρωση και την λειτουργία των υδάτινων οικοσυστημάτων μέσα σε μια λεκάνη απορροής ποταμού
- **B. Ο στόχος της «καλής κατάστασης» για τα υπόγεια ύδατα (άρθρο 4 παρ.1 β)**
- **Καλή χημική κατάσταση + Καλή ποσοτική κατάσταση**
- **Καλή χημική κατάσταση σημαίνει** ότι επιτυγχάνονται όλοι οι ποιοτικοί περιβαλλοντικοί στόχοι, οι οποίοι έχουν θεσπιστεί σε ενωσιακό (Οδηγία για την νιτρορύπανση, Κανονισμός για την διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων) και σε εθνικό επίπεδο, ώστε να μην εισέρχονται επικίνδυνες ουσίες στα υπόγεια ύδατα
- **Καλή ποσοτική κατάσταση σημαίνει** ότι διατηρείται μια ισορροπία μεταξύ της άντλησης των υδάτων και της δυνατότητας φυσικής ανανέωσης τους

-Δεν επιδιώκεται η επίτευξη της πιο καλής (φυσικής) κατάστασης –Η καλή κατάσταση είναι αρκετή

-Η καλή οικολογική κατάσταση προσδιορίζεται από ένα επιστημονικό μηχανισμό, ο οποίος βασίζεται σε ποιοτικά στοιχεία, στα οποία περιλαμβάνονται βιολογικά (είδη φυτών και ζώων), υδρομορφολογικά και φυσικοχημικά στοιχεία, τα οποία αξιολογούνται επί τη βάσει συγκεκριμένων δεικτών. Η ύπαρξη ζώντων οργανισμών σε ένα υδάτινο οικοσύστημα είναι στοιχείο καλής οικολογικής κατάστασης

Ταξινόμηση της οικολογικής κατάστασης σε 5 κατηγορίες σύμφωνα με το Παράρτημα V (**Υψηλή, Καλή, Μέτρια, ελλιπής και κακή κατάσταση**)

Οι ποιοτικοί περιβαλλοντικοί στόχοι για τα τεχνητά και τα ιδιαιτέρως τροποποιημένα υδατικά συστήματα (άρθρ. 4.1 (a.iii) και 3)

- **Τεχνητό υδατικό σύστημα:** Είναι αυτά τα υδάτινα οικοσυστήματα, τα οποία δημιουργούνται με επέμβαση ανθρώπινης δραστηριότητας (νέα κανάλια, συστήματα αποστράγγισης)
- **Ιδιαίτερα τροποποιημένα υδατικά συστήματα:** Είναι εκείνα τα υδατικά συστήματα, τα οποία έχουν τροποποιηθεί σε σημαντικό βαθμό από ανθρώπινες παρεμβάσεις, προκειμένου να επιτρέψουν διάφορες χρήσεις (λιμάνια, φράγματα)
- **Διαφορετικός ποιοτικός περιβαλλοντικός στόχος για αυτά τα υδατικά συστήματα :**
- **Καλή χημική κατάσταση + Καλό Οικολογικό Δυναμικό**
- **Καλό οικολογικό δυναμικό:** η κατάσταση ενός ιδιαίτερα τροποποιημένου ή τεχνητού υδατικού συστήματος, το οποίο ταξινομείται κατ' αυτόν τον τρόπο σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του παραρτήματος V
- **Οι ποιοτικές παράμετροι θα πρέπει να πλησιάζουν στο μέτρο του δυνατού τις αντίστοιχες ποιοτικές παραμέτρους ενός επιφανειακού υδατικού συστήματος**

Θα πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς στο σχέδιο διαχείρισης ο χαρακτηρισμός ενός υδατικού συστήματος ως «τεχνητού» ή «ιδιαιτέρως τροποποιημένου»

Οι ποιοτικοί περιβαλλοντικοί στόχοι για τα προστατευόμενα υδατικά συστήματα (άρθρο 4 παρ.1 εδ.γ , Άρθρο 6 και Παράρτημα IV της Οδηγίας-Πλαίσιο)

- Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν ένα **μητρώο** όλων των υδατικών συστημάτων που βρίσκονται εντός της λεκάνης απορροής ποταμού, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ότι χρήζουν **ιδιαίτερης προστασίας** βάσει των διατάξεων της ενωσιακής νομοθεσίας για τα ύδατα και της νομοθεσίας για τους οικοτόπους (άρθρο 6)
- Το Παράρτημα IV ορίζει ποιες **προστατευόμενες περιοχές** πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στο Μητρώο: α)υδατικά συστήματα από τα οποία αντλείται νερό το οποίο προορίζεται για την ανθρώπινη κατανάλωση β)υδατικά συστήματα, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα αναψυχής, συμπεριλαμβανομένων των υδάτων κολύμβησης γ)οι «ευπρόσβλητες ζώνες» σύμφωνα με την Οδηγία για την νιτρορύπανση δ)οι περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ευαίσθητες σύμφωνα με την Οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (91/271) ε) οι προστατευόμενες περιοχές με βάση την Οδηγία 92/43 για την προστασία των οικοτόπων
- Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να διασφαλίσουν την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί για τα προστατευόμενα υδατικά συστήματα έως το 2015, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στην ενωσιακή νομοθεσία επί τη βάση της οποίας έχουν θεσπιστεί

Ο στόχος της «καλής κατάστασης» του άρθρου 4 παρ.1, ο οποίος τυγχάνει εφαρμογής για τα υδατικά συστήματα που έχουν χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητες ζώνες σύμφωνα με την Οδηγία για την νιτρορύπανση και για όσα έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενες περιοχές με βάση την Οδηγία για την προστασία των οικοτόπων, θα πρέπει να επιτευχθεί εντός των χρονοδιαγραμμάτων της Οδηγίας-πλαίσιο, καθώς οι δύο αυτές Οδηγίες δεν θέτουν συγκεκριμένα χρονικά όρια για την επίτευξη των στόχων τους

Η υποχρέωση της πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδάτων- Η Απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση Weser (C-461/13)-1

- Το πρώτο ζήτημα για το οποίο κλήθηκε να αποφανθεί το ΔΕΕ στην υπόθεση Weser συνίσταται στο εάν η υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης («απαγόρευση υποβάθμισης») της κατάστασης των υδάτων συνιστά μια νομικά δεσμευτική υποχρέωση ή μια προγραμματική δέσμευση;
- Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η υποχρέωση πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδάτων είναι μια νομικά δεσμευτική υποχρέωση (*obligation of result*), η οποία θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον κατά την εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμού, αλλά και κατά την αδειοδότηση έργων διαχείρισης υδάτινου δυναμικού ή έργων με επιπτώσεις στα υδατικά συστήματα
- Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να αρνηθούν την αδειοδότηση ενός σχεδιαζόμενου έργου στην περίπτωση που εκτιμάται ότι η υλοποίησή του θα οδηγήσει στην υποβάθμιση της κατάστασης των υδάτων ή θα θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων (παρ. 48-50)

Η υποχρέωση της πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδάτων- Η Απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση Weser (C-461/13)-2

- Το δεύτερο ζήτημα για το οποίο κλήθηκε να αποφανθεί το ΔΕΕ στο πλαίσιο της εν λόγω υπόθεσης συνίσταται στον προσδιορισμό του τι συνιστά «υποβάθμιση» της κατάστασης των επιφανειακών υδάτων, καθώς δεν υπάρχει σχετικός ορισμός στην Οδηγία και εν προκειμένω εάν αυτή προσδιορίζεται κατά τρόπο ευρύ ή όχι.
- Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η έννοια της υποβάθμισης ερμηνεύεται με αναφορά με ένα συγκεκριμένο στοιχείο ή ουσία, καθώς με τον τρόπο αυτό καλύπτεται οποιαδήποτε μεταβολή ικανή να διακυβεύσει τον σκοπό της Οδηγίας (σκέψη 66).
- Η υποβάθμιση της κατάστασης συστήματος επιφανειακών υδάτων υφίσταται όταν η κατάσταση τουλάχιστον ενός από τα ποιοτικά στοιχεία κατά την έννοια του παραρτήματος V υποβαθμίζεται κατά μία κλάση, ακόμη και αν η υποβάθμιση αυτή δεν συνεπάγεται την επί τα χείρω τροποποίηση της ταξινομήσεως του συστήματος επιφανειακών υδάτων στο σύνολό του. Αν το ποιοτικό στοιχείο εντάσσεται ήδη στη χαμηλότερη κλάση, οποιαδήποτε υποβάθμιση συνιστά επίσης υποβάθμιση (σκέψη 70)

Η υποχρέωση της πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης των υδάτων- Η Απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση IL et others v. Nordrhein-Westfallen (C-535/18)

- Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η αξιολόγηση των επιπτώσεων ενός συγκεκριμένου έργου στα υδατικά συστήματα θα πρέπει να γίνεται πριν από την αδειοδότησή του, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι δεν θα παραβιαστούν οι υποχρεώσεις της πρόληψης της υποβάθμισης και της βελτίωσης της κατάστασης των υδάτων (σκέψη 76)
- Ορισμός της **υποβάθμισης** των υπόγειων υδάτων: Υποβάθμιση της χημικής κατάστασης των υπογείων υδάτων λόγω ενός ορισμένου έργου υφίσταται όταν παρατηρείται υπέρβαση ενός ποιοτικού προτύπου ή μιας ανώτερης αποδεκτής τιμής κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/118 για τα υπόγεια ύδατα. Επίσης υποβάθμιση υφίσταται όταν η υλοποίηση του σχεδίου αναμένεται να επιφέρει αύξηση της συγκέντρωσης ενός ρύπου στην περίπτωση που έχει σημειωθεί υπέρβαση του ορίου που προβλέπεται για τον ρύπο αυτό (σκέψη 119)

Οι εξαιρέσεις από τον στόχο της καλής κατάστασης του άρθρου 4 παρ.1

- **Άρθρο 4 παρ.4 :** Η επέκταση της προθεσμίας επίτευξης του στόχου το 2021 και το 2027, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υποβαθμίζεται περαιτέρω η κατάσταση του πληττόμενου υδατικού συστήματος
- **Άρθρο 4 παρ. 5 :** Η δυνατότητα επίτευξης λιγότερο «αυστηρών» στόχων υπό ορισμένες προϋποθέσεις
- **Άρθρο 4 παρ. 6:** Η προσωρινή υποβάθμιση ενός υδάτινου συστήματος μπορεί να γίνει αποδεκτή λόγω φυσικής αιτίας (έντονες πλημμύρες) ή έκτακτης ανάγκης
- **Άρθρο 4 παρ. 7:** Νέες τροποποιήσεις ενός υδάτινου συστήματος λόγω ενός σχεδιαζόμενου έργου που μπορεί να οδηγήσουν στην υποβάθμιση της κατάστασής του μπορούν να γίνουν αποδεκτές, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α)έχουν ληφθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα άμβλυνσης της υποβάθμισης β) το σχεδιαζόμενο έργο και οι λόγοι για την υλοποίησή του αναλύονται στο σχέδιο διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού γ)τα οφέλη της υλοποίησης του έργου υπερτερούν των πλεονεκτημάτων υλοποίησης των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων ή το έργο υπηρετεί σκοπούς υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος και δ)δεν υπάρχουν καλύτερες περιβαλλοντικές εναλλακτικές

Οι προϋποθέσεις εφαρμογής της εξαίρεσης του άρθρου 4 παρ.7- Η Απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση του Αχελώου (C-43/10)

- Η υπόθεση του Αχελώου είχε ως αντικείμενο ένα έργο μεταφοράς νερού από τον άνω ρου του Αχελώου στον Πηνειό ποταμό και από εκεί στην θεσσαλική πεδιάδα. Το ΣΤΕ υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα προς το ΔΕΕ, το οποίο αποτελούνταν από 14 επιμέρους ερωτήματα, τα οποία αφορούσαν την συμβατότητα του έργου με τις διατάξεις της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένης και της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα (ΣΤΕ 3053/2009)
- Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το σχεδιαζόμενο έργο μπορεί να είναι συμβατό με την νομοθεσία για την διαχείριση των υδάτων, μόνον εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 4 παρ.7 της Οδηγίας. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, αν και η ικανοποίηση των αναγκών της λεκάνης αποδοχής για την παροχή πόσιμου νερού, την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και την άρδευση, συνιστούν λόγους δημοσίου συμφέροντος κατά την έννοια του άρθρου 4 παρ. 7, θα πρέπει να πληρούνται και οι λοιπές προϋποθέσεις για την εφαρμογή της εξαίρεσης.

Η υπόθεση του Αχελώου είναι σημαντική, καθώς αντικατοπτρίζει την επιρροή της σταδιακά αναπτυσσόμενης ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας στην αδειοδότηση έργων, των οποίων ο σχεδιασμός είχε ξεκινήσει αρκετά χρόνια πριν, όπως το έργο του Αχελώου, του οποίου ο σχεδιασμός είχε ξεκινήσει κατά την δεκαετία του 1980 (δυναμική περιβαλλοντική προστασία σε σχέση με την ασφάλεια δικαίου).

Επίσης, η περίπτωση του έργου του Αχελώου καταδεικνύει πως ακόμη κι αν ένα έργο είναι επιτρεπτό από την πλευρά του άρθρου 4 παρ.7 της Οδηγίας, ενδέχεται να χρειάζεται να υπαχθεί και σε άλλα είδη εκτίμησης, εφόσον εμπίπτει στο πεδίο της Οδηγίας για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (2011/92) ή στο πεδίο της Οδηγίας για την προστασία της φύσης, όπως στην συγκεκριμένη περίπτωση

Συμπέρασμα : Το άρθρο 4 παρ. 7 εφαρμόζεται σε συνδυασμό με τις λοιπές υποχρεώσεις της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας, στο πλαίσιο που αυτές αφορούν τις επιπτώσεις του σχεδιαζόμενου έργου στα ύδατα

Οι προϋποθέσεις εφαρμογής της εξαίρεσης του άρθρου 4 παρ. 7-Η Απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση «Επιτροπή κατά Αυστρίας» [Schwarze Sulm] (C-346/14)

- Στην συγκεκριμένη υπόθεση το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί εάν η κατασκευή ενός υδροηλεκτρικού σταθμού στον ποταμό **Schwarze Sulm** θα είχε ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση των υδάτων και στην περίπτωση που συνέβαινε αυτό (υποβάθμιση), εάν το εν λόγω έργο θα μπορούσε να αδειοδοτηθεί σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 4 παρ.7
- Το Δικαστήριο αποφάνθηκε καταρχάς ότι το αδειοδοτηθέν έργο θα έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση των υδάτων και την μη δυνατότητα επίτευξης του ποιοτικού περιβαλλοντικού στόχου της «καλής κατάστασης». Ως εκ τούτου, η αδειοδότησή του θα ήταν δυνατή, μόνον εφόσον πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 4 παρ. 7 της Οδηγίας-Πλαίσιο
- Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η κατασκευή ενός υδροηλεκτρικού έργου παραγωγής ενέργειας μπορεί να θεωρηθεί ότι υπηρετεί ένα σκοπό υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος, καθώς και ότι τα κράτη-μέλη διαθέτουν ένα βαθμό *διακριτικής ευχέρειας* στο να προσδιορίσουν το εάν η υλοποίηση του έργου υπηρετεί ένα σκοπό υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος ή εάν τα πλεονεκτήματά του υπό το φως της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης υπερτερούν των πλεονεκτημάτων επίτευξης των στόχων (σκέψεις 74, 80-81).

Ο καθορισμός της λεκάνης απορροής ποταμού ως οργανωτικής μονάδας διαχείρισης

- Το σημείο αναφοράς για την διαχείριση των υδάτων και την επίτευξη των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων είναι η **λεκάνη απορροής ποταμού**
- Η αντίστοιχη διαχειριστική μονάδα είναι η **περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού-έμφαση** στα φυσικά και όχι στα διοικητικά όρια
- Οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να προβούν στις ακόλουθες ενέργειες για την επίτευξη των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού
- α) Να καθορίσουν τις περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού (άρθρο 5, Παραρτήματα II και III)
- β) Να καταρτίσουν ένα μητρώο προστατευόμενων περιοχών σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού (άρθρο 6, Παράρτημα IV)
- γ) Να καταρτίσουν το σχέδιο διαχείρισης των υδάτων της λεκάνης απορροής ποταμού (άρθρο 13, Παράρτημα VII)
- δ) Να καταρτίσουν προγράμματα μέτρων (άρθρο 11)
- ε) Να θεσπίσουν προγράμματα παρακολούθησης της ποιότητας των υδάτων (άρθρο 8)
- στ) Να καθορίσουν την αρμόδια αρχή σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού

Η ανάλυση των χαρακτηριστικών των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού (άρθρο 5 και Παραρτήματα II και III)

- Η ανάλυση των χαρακτηριστικών μιας περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού περιλαμβάνει:
- α) τον προσδιορισμό και διαχωρισμό των υδατικών συστημάτων σε επιφανειακά, υπόγεια και ιδιαιτέρως τροποποιημένα
- β) τον προσδιορισμό των πιο σημαντικών ανθρωπογενών πιέσεων, οι οποίες επηρεάζουν τα υδατικά συστήματα
- γ) την αξιολόγηση των επιπτώσεων των ανθρωπογενών πιέσεων στα υδατικά συστήματα
- δ) τον προσδιορισμό των υδατικών συστημάτων, στα οποία είναι πιθανόν να μην επιτευχθούν οι ποιοτικοί περιβαλλοντικοί στόχοι
- ε) την οικονομική ανάλυση των χρήσεων ύδατος-Η οικονομική ανάλυση είναι σημαντική, καθώς αναδεικνύει την οικονομική διάσταση των διαφόρων χρήσεων του ύδατος. Επίσης, αποτελεί την βάση για την εφαρμογή της αρχής της **ανάκτησης του κόστους και για την επιλογή των οικονομικά αποδοτικών μέτρων στα Προγράμματα μέτρων**

Προγράμματα παρακολούθησης της κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων (άρθρο 8)

- Οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να θεσπίσουν Προγράμματα Παρακολούθησης της ποιότητας των υδάτων, τα οποία περιλαμβάνουν πληροφορίες για :
 - α) τον χαρακτηρισμό των υδατικών συστημάτων σε κάθε λεκάνη απορροής ποταμού
 - β) την αξιολόγηση των μακροπρόθεσμων αλλαγών στις φυσικές συνθήκες και των μακροπρόθεσμων αλλαγών στην κατάσταση των υδατικών συστημάτων που συνιστούν απόρροια των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων
 - γ) την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των Προγραμμάτων Μέτρων
 - δ) την αξιολόγηση των αλλαγών στην κατάσταση των υδατικών συστημάτων, τα οποία βρίσκονται σε κίνδυνο σε σχέση με την αποτελεσματικότητα των μέτρων για την βελτίωση της κατάστασής τους ή την πρόληψη της υποβάθμισης
 - ε) την αξιολόγηση της επίτευξης των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων για τις προστατευόμενες περιοχές

Το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού: Το κεντρικό εργαλείο σχεδιασμού για την επίτευξη των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων σε επίπεδο περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού

- Το σχέδιο διαχείρισης λεκάνης απορροής εμπεριέχει μια αναλυτική καταγραφή για το πώς θα επιτευχθούν οι ποιοτικοί περιβαλλοντικοί στόχοι σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας (άρθρα 13 και 14 και Παράρτημα VII)
- Το περιεχόμενο του Σχεδίου Διαχείρισης: α) **Το πρώτο μέρος αποτελείται από μια λεπτομερή καταγραφή των υδατικών συστημάτων εντός της λεκάνης απορροής ποταμού**
- αα) Γενική περιγραφή των υδατικών συστημάτων στην περιοχή λεκάνης απορροής ββ) Κατηγοριοποίηση των υδατικών συστημάτων με βάση την κατάστασή τους γγ) Καθορισμός των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων για κάθε υδατικό σύστημα και προσδιορισμός αυτών στα οποία θα εφαρμοστούν αποκλίσεις
- β) **2ο μέρος : περίληψη των προγραμμάτων μέτρων**

Προγράμματα Μέτρων (άρθρο 11)

- Τα Προγράμματα Μέτρων περιλαμβάνουν: α) **Τα υποχρεωτικά μέτρα στα οποία εμπεριέχονται** αα) εκείνα τα μέτρα, τα οποία θα πρέπει να ληφθούν κατ' εφαρμογή των σχετικών προβλέψεων της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας
- Ενδεικτικά, αναφέρονται οι ακόλουθες Οδηγίες:
 - -Η Οδηγία για την διαχείριση των αστικών λυμάτων (Οδηγία 91/271)
 - -Η Οδηγία για την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης (Οδηγία 91/676)
 - -Η Οδηγία για τις βιομηχανικές εκπομπές (Οδηγία 2010/75)
 - -Οι Οδηγίες για την προστασία της φύσης (Οδηγία 92/43 και Οδηγία 2009/147)
- **ββ) Τα μέτρα, τα οποία θα πρέπει να ληφθούν στο πλαίσιο της Οδηγίας-Πλαίσιο :** Περιλαμβάνονται μέτρα για την εφαρμογή της αρχής της ανάκτησης του κόστους, μέτρα για την διασφάλιση της ποιότητας του πόσιμου ύδατος, έλεγχοι άντλησης υδάτων, έλεγχοι εκπομπών από σημειακές και διάχυτες πηγές, έλεγχοι για αλλαγές στα υδρομορφολογικά χαρακτηριστικά των διαφόρων υδατικών συστημάτων, απαγόρευση απευθείας διάθεσης λυμάτων στα υπόγεια ύδατα
- β. **Τα συμπληρωματικά μέτρα, τα οποία λαμβάνονται, όταν είναι αναγκαία για την επίτευξη των ποιοτικών περιβαλλοντικών στόχων**

Τα Προγράμματα Μέτρων αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των Σχεδίων Διαχείρισης των υδάτων σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού και περιλαμβάνουν όλα εκείνα τα μέτρα τα οποία είναι απαραίτητα για την εφαρμογή των προβλέψεων της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας, αλλά και της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα ύδατα, όπως εν προκειμένω οι άδειες άντλησης υδάτων, καθώς και την λήψη συμπληρωματικών μέτρων, εφόσον κρίνεται αναγκαίο.

-Τα Προγράμματα Μέτρων βασίζονται σε μια οικονομική ανάλυση των χρήσεων ύδατος στην συγκεκριμένη περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, προκειμένου τα μέτρα να είναι οικονομικά αποτελεσματικά

-Τα Προγράμματα μέτρων θα πρέπει να εξετάζονται σε σχέση με την αποτελεσματικότητά τους να αντιμετωπίσουν τις μελλοντικές κλιματικές μεταβολές

Η συμμετοχική διάσταση κατά την εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού (άρθρο 14)

- Το άρθρο 14 της Οδηγίας-Πλαίσιο θεσπίζει υποχρεωτικές προδιαγραφές για την δημοσιοποίηση των σχετικών πληροφοριών και την συμμετοχή του κοινού, συμπεριλαμβανομένων και των περιβαλλοντικών ΜΚΟ, κατά την διαδικασία εκπόνησης των σχεδίων διαχείρισης
- Οι εν λόγω προβλέψεις αποσκοπούν στο να διασφαλίσουν την **διαφάνεια** σε σχέση με το περιεχόμενο βασικών αποφάσεων που σχετίζονται με την διαχείριση των υδάτων, και την **αποδοχή** και την **νομιμοποίησή** τους, καθώς καθίσταται δυνατόν να λαμβάνονται υπόψη τα αντικρουόμενα συμφέροντα, που σχετίζονται με τις διάφορες χρήσεις ύδατος και να λαμβάνονται πιο ισορροπημένες και ορθολογικές αποφάσεις

Η οικονομική διάσταση του ύδατος

- Παρότι το νερό θεωρείται κατά πρώτο λόγο ως **περιβαλλοντικό αγαθό και κληρονομιά της ανθρωπότητας, το οποίο θα πρέπει να προστατεύεται ως τέτοιο**, αναγνωρίζεται ρητά η οικονομική διάστασή του
- Αναγνώριση της οικονομικής διάστασης :α) Τα προγράμματα μέτρων θα πρέπει να βασίζονται στην οικονομική ανάλυση των χρήσεων ύδατος β) Η αρχή της ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος
- **Ορισμός των υπηρεσιών ύδατος:** όλες οι υπηρεσίες οι οποίες παρέχουν, για τα νοικοκυριά, τις δημόσιες υπηρεσίες ή για οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα: α) άντληση, κατακράτηση, αποθήκευση, επεξεργασία και διανομή επιφανειακών ή υπόγειων υδάτων β) εγκαταστάσεις συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων, οι οποίες στη συνέχεια πραγματοποιούν απορρίψεις σε επιφανειακά ύδατα
- Η αρχή της ανάκτησης του κόστους (άρθρο 9 παρ.1) αποσκοπεί:
- α) στην εσωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους στις πολιτικές κοστολόγησης των υδάτων
- β) στην παροχή οικονομικών κινήτρων για την αποτελεσματική χρήση του ύδατος

Ορισμός της «χρήσης ύδατος» : υπηρεσίες ύδατος μαζί με οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα που προσδιορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 5 και το παράρτημα II και η οποία έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κατάσταση των υδάτων.

Η οικονομική διάσταση του ύδατος και η νομολογία του ΔΕΕ (Υπόθεση «Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Γερμανίας» (C-525/12))

- Το πεδίο εφαρμογής της αρχής της **ανάκτησης του κόστους** προσδιορίζεται από το εύρος της έννοιας των «υπηρεσιών ύδατος»
- Απόφαση στην υπόθεση «Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Γερμανίας» (C-525/12): Το ΔΕΕ κλήθηκε να αποφανθεί σε σχέση με τον προσδιορισμό της έννοιας των «υπηρεσιών ύδατος», οι οποίες προσδιορίζονταν στην ΟΔΓ με στενό τρόπο, καθώς περιλαμβάνονταν σ' αυτές μόνον οι υπηρεσίες παροχής πόσιμου ύδατος και συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμμάτων και συνακόλουθα εφαρμοζόταν μόνον γι' αυτές η αρχή της ανάκτησης του κόστους
- Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι στις «υπηρεσίες ύδατος» περιλαμβάνονται όλες οι δραστηριότητες άντλησης, κατακράτησης, αποθήκευσης, επεξεργασίας και διανομής υπόγειων και επιφανειακών υδάτων, καθώς έχουν επιπτώσεις στα υπόγεια υδατικά συστήματα.
- Υιοθέτησε μια «χαλαρή» προσέγγιση σε σχέση με την αρχή της ανάκτησης του κόστους, καθώς αποφάνθηκε ότι τα ΚΜ έχουν ένα σημαντικό βαθμό *διακριτικής ευχέρειας* ως προς τις υπηρεσίες ύδατος, για τις οποίες θα πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή-μη αναγνώριση του υποχρεωτικού χαρακτήρα της αρχής

Η εν λόγω απόφαση δέχθηκε σημαντική κριτική από την νομική θεωρία, καθώς δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη την σημασία της εφαρμογής της αρχής για την προώθηση της βιώσιμης χρήσης των υδάτων μέσω της παροχής οικονομικών κινήτρων *P. Lindhout /M.v. van Rijswijk*, The Effectiveness of the Principle of Recovery of the Costs of Water Services Jeopardized by the European Court of Justice-Annotations on the Judgment in C-525/12-European Commission v. Federal Republic of Germany of 11 September 2014, JEEEP 2015 (12), σελ. 78 επ.

Η οικονομική διάσταση του ύδατος και η νομολογία του ΔΕΕ-Υπόθεση Vodoopskrba i odvodnja (C-686/15)

- Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι σύμφωνα το άρθρο 9 της Οδηγίας 2000/60 τα κράτη-μέλη θα πρέπει να εφαρμόζουν την αρχή της **ανάκτησης του κόστους**, συμπεριλαμβανομένου και του περιβαλλοντικού κόστους, επί τη βάση της οικονομικής ανάλυσης και της αρχής ο «ρυπαίνων πληρώνει»
- Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι πολιτικές κοστολόγησης ύδατος παρέχουν κατάλληλα κίνητρα στους χρήστες να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τους υδατικούς πόρους και να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Οδηγίας (σκέψη 20).
- Τα κράτη-μέλη έχουν, ωστόσο, ένα σημαντικό βαθμό **διακριτικής ευχέρειας** ως προς τον προσδιορισμό των μεθόδων και των μέσων που θα χρησιμοποιήσουν. Ένα τέτοιο μέσο θα μπορούσε να θεωρηθεί ο καθορισμός της τιμής βάσει της πράγματι καταναλούμενης ποσότητας ύδατος. Το Δικαστήριο έκρινε, ωστόσο, ότι τα κράτη-μέλη έχουν την δυνατότητα να θεσπίσουν και άλλα μέτρα τιμολόγησης, **στα οποία θα περιλαμβάνεται η ανάκτηση δαπανών των υπηρεσιών ύδρευσης, ανεξαρτήτως της πραγματικής κατανάλωσης, στην οποία προβαίνουν οι χρήστες, έτσι ώστε ένα πάγιο μέρος της κοστολόγησης να μην συνδέεται με την κατανάλωση(σκέψεις 21-26).**

Η οικονομική διάσταση του ύδατος και η νομολογία του ΔΕΕ-Υπόθεση UNESA

- Απόφαση του ΔΕΕ στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-105 έως C-113/18
- Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η θέσπιση τέλους χρήσεως εσωτερικών υδάτων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας το οποίο δεν προάγει την αποτελεσματική χρήση των υδάτων, δεν θεσπίζει μηχανισμούς για τη διατήρηση και προστασία των κοινόχρηστων υδάτινων πόρων και του οποίου το ύψος δεν σχετίζεται με την ικανότητα πρόκλησης βλάβης στους κοινόχρηστους υδάτινους πόρους, αλλά αντιθέτως έχει ως αποκλειστικό σκοπό την αύξηση των κρατικών εσόδων μέσω της άντλησής του από τους παραγωγούς υδροηλεκτρικής ενέργειας δεν αντιβαίνει το άρθρο 191 παρ.2 ΣΛΕΕ (αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει») και το άρθρο 9 παρ. 1 της Οδηγίας-Πλαίσιο
- Ίδια αιτιολογία με αυτή που υιοθετήθηκε στην Υπόθεση «Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Γερμανίας»-μη υποχρεωτικός χαρακτήρας της αρχής

Η Οδηγία 91/676 για την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης-Σκοπός και βασικοί ορισμοί

- Ο βασικός σκοπός της Οδηγίας συνίσταται στο να περιορίσει την ρύπανση από νιτρικά ιόντα γεωργικής προέλευσης και να προλάβει την πρόκληση τέτοιας ρύπανσης
- Βασικοί ορισμοί: α) «**λίπασμα**», κάθε ουσία που περιέχει αζωτούχο ένωση ή ενώσεις και διασπείρεται στο έδαφος προκειμένου να τονώσει την ανάπτυξη των φυτών β) «**ρύπανση**», η άμεση ή έμμεση απόρριψη στο υδάτινο περιβάλλον αζωτούχων ενώσεων γεωργικής προέλευσης, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται κίνδυνοι για την ανθρώπινη υγεία, βλάβες στους ζώντες οργανισμούς και στα υδάτινα οικοσυστήματα ή ζημιές στις εγκαταστάσεις αναψυχής ή να παρακωλύονται άλλες θεμιτές χρήσεις του νερού γ) «**ευπρόσβλητη ζώνη**» οι περιοχές ξηράς που χαρακτηρίζονται ως τέτοιες βάσει του άρθρου 3 παράγραφος 2 της Οδηγίας

Ορισμός της «ευπρόσβλητης ζώνης» με απλούς όρους: Είναι οι περιοχές, στις οποίες αγροτικές δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα και ως εκ τούτου η ρύπανση των υδάτων από νιτρικά ιόντα οφείλεται εν μέρει στις δραστηριότητες αυτές

Βασικοί κανονιστικοί άξονες της Οδηγίας 91/676 για την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης-1

- **A. Άρθρο 3: Καθορισμός των «ευπρόσβλητων ζωνών»:**
- **α) 1^ο στάδιο** Προσδιορισμός των υδάτων τα οποία έχουν υποστεί ρύπανση από νιτρικά ιόντα ή πρόκειται να ρυπανθούν, εφόσον δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα
- **β) 2^ο στάδιο** Ο καθορισμός των «ευπρόσβλητων ζωνών», στις οποίες θα πρέπει να συμπεριληφθούν οι περιοχές, οι οποίες περιλαμβάνουν τα ύδατα, τα οποία έχουν υποστεί ή πρόκειται να υποστούν ρύπανση από νιτρικά ιόντα
- Καθορισμός ευπρόσβλητων ζωνών και δικαίωμα ιδιοκτησίας
- **B. Τα βασικά κριτήρια για τον προσδιορισμό των υδάτων που υφίστανται ή πρόκειται να υποστούν ρύπανση (Παράρτημα I)**
- α) Η ρύπανση στα επιφανειακά ύδατα δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα 50ml/g
- β) Η ρύπανση στα υπόγεια ύδατα δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα 50ml/g
- **Τα εν λόγω κριτήρια σχετίζονται με την διασφάλιση της ποιότητας του πόσιμου νερού (Οδηγία 98/83 για την ποιότητα του πόσιμου νερού)**
- γ) Το να μην καταστούν ευτροφικά τα παράκτια και θαλάσσια ύδατα, οι φυσικές λίμνες γλυκού νερού, καθώς και οι εκβολές ποταμών

-Τα προαναφερθέντα κριτήρια βοηθούν στο να προσδιοριστούν τα ύδατα για τα οποία θα πρέπει να αναληφθεί δράση

Βασικοί κανονιστικοί άξονες της Οδηγίας 91/676 για την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης-2

- **A. Οι κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής :** Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να υιοθετήσουν Κώδικες Ορθής Πρακτικής, τους οποίους οι αγρότες εφαρμόζουν σε εθελοντική βάση (άρθρο 4)
- Οι εν λόγω Κώδικες περιλαμβάνουν: α) μέτρα για τον περιορισμό των περιόδων στις οποίες χρησιμοποιούνται χημικά λιπάσματα
- β) μέτρα τα οποία προσδιορίζουν τις προϋποθέσεις για τον περιορισμό της χρήσης λιπασμάτων
- γ) μέτρα για την χωρητικότητα και τον τρόπο κατασκευής των δοχείων αποθήκευσης της κόπρου, συμπεριλαμβανομένων και των μέτρων για πρόληψη της ρύπανσης των υδάτων από την απορροή και τη διαρροή, στα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα, υγρών που περιέχουν κόπρο και λυμάτων από αποθηκευμένα φυτικά υλικά όπως π.χ. από ενσιρωμένη χορτονομή

Βασικοί κανονιστικοί άξονες της Οδηγίας 91/676 για την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης-3

- **Β.** Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν **προγράμματα δράσης** στις **ευπρόσβλητες ζώνες**, τα οποία θα πρέπει να εφαρμόζονται υποχρεωτικά από τους αγρότες (άρθρο 5)
- Τα προγράμματα δράσης περιλαμβάνουν
- α) τα μέτρα, τα οποία περιλαμβάνονται στο **Παράρτημα III** της Οδηγίας και εν προκειμένω μέτρα για τον ορισμό των περιόδων κατά τις οποίες δεν επιτρέπεται η διασπορά στο έδαφος ορισμένων ειδών λιπασμάτων, τον περιορισμό της ποσότητας λιπάσματος που επιτρέπεται να διασπείρεται στο έδαφος στο πλαίσιο της ορθής γεωργικής πρακτικής, την χωρετικότητα των δοχείων αποθήκευσης κοπριάς
- β) τα μέτρα τα οποία περιλαμβάνονται στους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής και τα οποία καθίστανται υποχρεωτικά για τις ευπρόσβλητες ζώνες
- Επιπρόσθετα μέτρα, εφόσον αυτό κρίνεται αναγκαίο (άρθρο 5 παρ.5)

Η νομολογία του ΔΕΕ για την Οδηγία για την νιτρορύπανση-Απόφαση στην Υπόθεση Standley (C-293/97)

- Το βασικό ερώτημα που κλήθηκε να απαντήσει το δικαστήριο στην υπόθεση Standley συνίσταται στο εάν η Οδηγία 91/676 για την προστασία των υδάτων από την νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης, έρχεται σε αντίθεση με την αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει», στο βαθμό που διακρίνονται οι αγρότες από τους λοιπούς ρυπαντές και καλούνται να καταβάλουν το κόστος της μείωσης της ρύπανσης των υδάτων από νιτρικές ουσίες, παρά το γεγονός ότι είναι γνωστό ότι η γεωργία είναι μια μόνον από τις πηγές πρόκλησης νιτρορύπανσης
- Το ΔΕΚ αποφάνθηκε ότι η Οδηγία 91/676 δεν θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα οι αγρότες να αναλάβουν επιβαρύνσεις για την μείωση της ρύπανσης, στις οποίες δεν συνέβαλαν. Εναπόκειται συνεπώς στα κράτη-μέλη κατά την εφαρμογή της Οδηγίας, να λαμβάνουν υπόψη και τις άλλες πηγές ρύπανσης και να μην επιβάλουν στους αγρότες να καλύψουν κόστος για την μείωση της ρύπανσης περισσότερο από αυτό που είναι αναγκαίο (ήτοι από αυτό για το οποίο έχουν συμβάλλει. (σκέψεις 51-52). - Υπό το πρίσμα αυτό, η αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει» συνδέεται με την αρχή της αναλογικότητας.

Η νομολογία του ΔΕΕ για την Οδηγία για την νιτρορύπανση- Απόφαση στην Υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλίας (C-258/00)

- Το ΔΕΕ έκρινε ότι η Γαλλία παραβίασε το άρθρο 3 της Οδηγίας, καθόσον δεν προσδιόρισε, σύμφωνα με τις προβλέψεις του και τα σχετικά κριτήρια, τα ύδατα τα οποία έχουν μολυνθεί ή πρόκειται να μολυνθούν από νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης και συνακόλουθα προέβη στον προσδιορισμό των «ευπρόσβλητων ζωνών», μόνον σε εκείνες τις περιοχές στις οποίες η νιτρορύπανση ήταν ο βασικός παράγοντας του «ευτροφισμού» (και όχι σε αυτές για τις οποίες υπήρχε επαρκής συνεισφορά στην νιτρορύπανση από γεωργικές καλλιέργειες)
- Το Δικαστήριο έκρινε ότι η διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών σε σχέση με τον προσδιορισμό των «ευπρόσβλητων ζωνών» περιορίζεται από τον σκοπό της Οδηγίας, υπό την έννοια ότι δεν είναι επιτρεπτό να ασκείται από τα κράτη-μέλη κατά τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να αποκλείονται από αυτόν τον προσδιορισμό περιοχές στις οποίες βρίσκονται ύδατα τα οποία έχουν μολυνθεί από την νιτρορύπανση ή πρόκειται να μολυνθούν

Η νομολογία του ΔΕΕ για την Οδηγία για την νιτρορύπανση-Απόφαση στην Υπόθεση Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-149/14)

- Το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η Ελλάδα παραβίασε τις υποχρεώσεις της, οι οποίες απορρέουν την Οδηγία για την νιτρορύπανση και εν προκειμένω το άρθρο 3 παρ.4 αυτής, καθόσον δεν χαρακτήρισε ως «ευπρόσβλητες ζώνες» περιοχές, οι οποίες εμπεριέχουν «επιφανειακά και υπόγεια» ύδατα, τα οποία παρουσιάζουν συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων άνω των 50 mg/l ή προσβάλλονται από το φαινόμενο ευτροφισμού.
- Επιπροσθέτως, έκρινε ότι συνεπεία του μη ορθού προσδιορισμού των «ευπρόσβλητων ζωνών», υπό την έννοια της μη συμπερίληψης περιοχών που θα έπρεπε να είχαν συμπεριληφθεί, δεν εκπονήθηκαν γι' αυτές τα απαραίτητα προγράμματα δράσης και ως εκ τούτου παραβιάστηκε και το άρθρο 5 της Οδηγίας
- **ΔΕΕ C-289/19:** Υπόθεση Επιτροπή κατά Ελλάδας: Επιβλήθηκε πρόστιμο 3,5 εκ. ευρώ, επειδή η Ελλάδα δεν έλαβε τα απαραίτητα μέτρα συμμόρφωσης με την Οδηγία εντός της ταχθείσας από την Επιτροπή προθεσμίας

Η νομολογία του ΔΕΕ για την Οδηγία για την νιτρορύπανση-Αποφάσεις στις Υποθέσεις Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-543/16) και Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland (C-197/18)

- Το ΔΕΕ αποφάνθηκε στην Υπόθεση Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-543/16) ότι στην περίπτωση κατά την οποία προκύπτει από την τακτική επισκόπηση των σχεδίων δράσης ότι δεν βελτιώνεται η κατάσταση της ποιότητας των υδάτων σε σχέση με την εξάλειψη της ρύπανσης, θα πρέπει να ληφθούν συμπληρωματικά μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 5 (σκέψεις 61-64).
- Το ΔΕΕ αποφάνθηκε στην Υπόθεση Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland (C-197/18) ότι η Οδηγία προϋποθέτει την θέσπιση προγραμμάτων δράσης και εάν είναι απαραίτητο την λήψη επιπρόσθετων μέτρων, στην περίπτωση που η ρύπανση από νιτρικά ιόντα αγροτικής προέλευσης συνιστά ένα σημαντικό μέρος της ρύπανσης των υδάτων (σκέψεις 50-53). Επίσης, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα επιπρόσθετα μέτρα είναι αναγκαία στην περίπτωση που από τα προγράμματα παρακολούθησης ή από τις διενεργηθείσες μετρήσεις προκύπτει η πιθανή υπέρβαση του ορίου των 50ml/g ή η ύπαρξη πλεονάσματος αζώτου στο έδαφος (σκέψεις 57, 59-63 και 65)
- Το Δικαστήριο αναγνώρισε **άμεσο αποτέλεσμα** στις διατάξεις των παρ. 4 και 5 του άρθρου 5 της Οδηγίας για την εκπόνηση προγραμμάτων δράσης και την λήψη συμπληρωματικών μέτρων, προκειμένου οι «άμεσα θιγόμενοι» να μπορούν να τις επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων